

СВОБОДА (Lewem)
 FOUNDED 1893
 Published weekly except Sunday and Holiday
 at 38 Grand Street, Jersey City, N. J.
 Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
 Edited by Editorial Committee.
 Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
 on March 30, 1914, under the Act of March 8, 1879.
 Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES	
Three months	\$ 7.00
Six months	13.75
One year	26.00
United Mail Delivery City Rates:	
Three months	\$10.00
Six months	19.00
One year	37.50
Three months	2.75
Six months	5.00
One year	9.50

For advertisement rates apply to the Editor.
 За оголошеннях редакція не відповідає.
 За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

3 Канади невеликі вислати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
 Телефон "Свобода": 498 Montgomery. Заг. У. Н. Союз: 1838 Montgomery.
 Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТРОЦЬКИЙ УСУНЕНИЙ

Троцький, найбільший друг Леніна, творець червоної армії, один з найбільших комуністичних стовпів Радянського Союзу не тільки усунений від високих урядів, але виключений з партії wraz з Зиновєвим, який ще недавно тому, як голова Третього Інтернаціоналу трас цілому законодавчому політичному союві та робив заколоту по різних європейських та інших державах, піддержував в них комуністичні рухи.

Коли ця вістка, хоч як вона цікава, розійшлася по світі, не зробила вона великого враження, бо того високого можна вже було від дала надія. Мимо нею подія та сама собою вже ще так важна, що з її приводу появляються різні коментарі та ворожби відносно майбутності Радянського Союзу. А що й головна сила українського народу зв'язана тепер з Радянським Союзом, річ природна, що того рода події нас найбільше обходять.

Весь світ зник досі гадати на того рода події в Радянським Союзі як на знак, що щось там не добре, що лопиться його сила, що наближається кінцеве большевиської влади. Так думали й ми, українці, лежачи надію, що з упадком большевиської приїде визволення України з-під московського оука. Таке може прихитити нам на думку і тепер, коли усувають від впливу і влади перших і найбільших організаторів теперішньої большевиської влади. Питання тільки, чи дійсно такі наслідки може потягнути за собою ота остання подія.

Троцький числен на свою популярність, але чересчеський. Його усунення не викликало ніякого змішання. Приняли цей факт холодно. Та Троцький як людина імпульсивна сидити по всякій правдоподібності тихо не буде і зачне організувати опозицію з прихильниками чистого комунізму. Таких багато не знайде, бо Сталін, що являється в очач мас в першу чергу "руським", що дає про добро Росії і "мужиків", має в своїх руках не тільки владу і силу, але навіть і більшу від Троцького симпатію. До того Сталін визнає цілком певно свою позицію і безсеромно задань всяку опозицію тим самим методам, з якими досі поборовав при допомозі чека всякі контрреволюційні прояви. І коли Троцький не буде сидити тихо, можна надіятися, що так як його усували від найвищих почестей та урядів, так само добре може він опинитися в тюрмі, або бути позбавленим життя. І так само як спокійно прийнято на смерть його виключення з партії, так і готові прийняти засудження на нього. А Сталін не шовється і перед таким кроком. Нема отже наразі ніякої надії, щоб з афери Троцького і Зиновєва можна було внести на якісь зміни в Радянським Союзі.

В. Будзинський.

PRAWEM I LEWEM.

(2)

В громадах, котрі не мали бо вій. У власній громаді хлопчана-шляхтича, себто в містах, там тільки такі права, які йому з власним правом його власне населення, зложено головно з ремісників, купців та всяких чужинців.

Горожанські (політичні) права в польських державі поза власновільними і самоуправними містами там тільки шляхтич. Права шляхтич були дуже широкі, бо шляхтичка верства була сувереном держави, була державою. Тільки шляхтич міг стати державним чи духовним достойником. В руках шляхтич була державна адміністрація і судівництво. Лише шляхтич мав право до державних земель (королівщин). В межах повеліств чи земель законодавство було виключно привілеєм шляхтич. Колиж державний сойм вивняв тільки одностайно волю всіх воеводів і зем'я, то й державне законодавство було виключним привілеєм шляхтич.

Горожанські права в громадах там тільки міщанщини ті міст, котрі, як приміром Лемберг, пізніше переіменований на Львів, не мали права і були безпосередньо під владою короля. Праводержавно такі міста були екстериторійні. З польського державою, окрім короля не в'язав їх ніякий уряд, ніякий закон.

Нешляхотське населення папських і королівських громад не мало ніяких горожанських прав ні в державі, ні в громаді — тільки, як і в сільській кінці

І СУМНЕ І ПОТІШАЮЧЕ ПРО РІДНИЙ КРАЙ.

— ТРЕБА ПОМОЧИ!

(Оригінальна дописка до "Свободи").

IV.

Ті сумні картини, які я держачусь засади, "неправда" — не політика" розкрив перед закордонськими братами — могло бдекого може знеохотити і кинути в сумніви або й розпущу. Але щось такого — було би надзвичайно нерозумним і безосновним.

Я-ж зазначив насамперед, що до певного рода угодовства нахилилось передосім ріжні банків махери, а всі ті люди, що допустились промахів мною описаних — належать власне до тої категорії. Але поза ними є ще тисячі інтелігентів і цілі народні маси, що думають цілком інакше, що не згинаються до колін ворога і не сколяють народного прапора перед ним. Правда, лише рішени на всьому малу частину нашої суспільності стоїть у чистоті воєнних рядах ЗУНРО-ї, але крик неї є ще тисячі охочих і чинних людей у боротьбі з колосіями, в сотках і тисячах ріжних наших краєвих товариств, організації, або й поза ними.

А хотів я в великій свої суспільності нечинити та заспани — то преці і у них жерить та провиділа ідея, що панованне чужих над нами є лише часове і переходове.

Постідині часами розпочала ЗУНРО-я нову та живу саботажну роботу. Горять ліжні обори і стирти, жас охоплює мостивних панів, в ціле одне місто (Станіславів) зістало відірване від телеграфічного і телефонічного зв'язу з світом.

На жалі акція розпочалась трохи пізно, а радше не зістала негайно використана в європейській пресі — і так Польща дістала власне 72 мільонів доларів американської позички. А хто зна, як би це було... Наведемо тут лише факт, що одна опозиційна промова в румунському сенаті українського сенатора Лукашевича, використана малярами у французькій пресі — розвлякла румунську позичку в Америці.

Та ця польська позичка нас

бентежить не повинна, бо на викликання більшого ефекту на міжнародній політичній політре більше зв'язків ніж ми маємо. Не забуваймо, що Мадярини мають такі — хоч і обрідану — свою самостійну державу, а ми, західні українці — в неволі.

Очевидно — можна викликати також ефект збільшеною революційною роботою — але акція ЗУНРО-ї (Західно-Української Революційної Організації) і доперва в самім початку і так в порівнянні до її скупих грошових засобів є вона дуже видатна.

Тут могла би допомогти неабияк наша американська імміграція, але вона потребує... приму-чій! Нехайже ті мої слова і будуть тою примучкою, котрої до кожного доброго-дїла потребує наш християнин. А впримочі — читайте "Українського Революціонера", то так доведеться більше про акцію ЗУНРО-ї. Один долар не такі великі гроші.

Годі тут не нагадати дуже енергічної акції і пропаганди, яку веде наш Загріничний Центр з президентом Петрушевичем на чолі. Не лиш пропаганди в краю, на еміграції і імміграції ведена при допомозі "Українського Прапора" і му-

*) Адреса: Berlin — Schoeneberg, Eisenacher Strasse 53, Рінно \$1.00.

жув довіря, але і широка пропаганда на полі міжнародної політики є ділом нашого "Загріничного Центру". Хто читав "Український Прапор", той читав і ті основні меморанда, які вислав наш Центр до Союзу Народів в справі положення Західної України під трема окупациями. Я нагадаю лиш проп'яніть п'єсьма (коже о сїбно) про положення нашого народу під Польщею, під Румунією і під чехословацьким братерським буюком. Чехи такі до брє поучаються від ударів, запланих нами "Центром", а до Румунів, то не надія, що незадовго в румунських школах на українській Буковині

впровадять (по дві години тиждень) науку української мови.

Особні основні меморанда вишлі від президента Петрушевича в справі українського шкільництва в Польщі — а то державною, і тільки — приватною.

Велику пропагандистичну акцію розвинули були делегати "Центра" др. Р. Перфецький і А. Петрушевич підчас останньої сесії Союзу Народів в Женеві. Всі члени нег Союзу по-діставали точні меморанда в справі положення нашого народу на західних українських землях, а навіть урядова швейцарська пресова агенція простила обширну інформацію про нашу справу у впливовий деневник "Journal de Geneve". — Важкі інформації про нашу справу оголосила наша делегація також у швейцарських часописах: "La Suisse", "Tribuna de Geneve", "Bund", та в "Zuercher Zeitung".

І акція причинилася немало до того, що з великим гуком і шумом поставлене польським членом Союзу Народів Сокалем виснесия в справі "неагресії" (шобби не було заціпних воєн) зведено на Союзі просто до абсурду і ухвалено в такій змінений виді, що й сам батько його не пізнав.

Просто з Женеві поїхала делегація нашого Центру до другого міста Болгарії Софії, де відбувались збори "Товариств Ліги Націй", щєбо товариства, що піддержують у своїх суспільностях прихильність до Союзу Народів. — Наші делегати були в Софії як ватаги нашого українського Товариства Ліги Націй, хотів з Союзом товариства через невольничий старшини того Союзу виступили уже давнішнь.

І в Софії вели вони розлогу пропаганду, а поприрали їх в ті Катальоні (іх є в Іспанії чотири мільони) та Македонії, з котрими близько знайизналися. З о сїбно підієсли п. Перфецький і А. Петрушевич жалобу проти польського уряду за те, що не дозволяє заложити Львові українського товариства Ліги Націй.

Значить — і при тій нагоді підставили наші Поліакм стагільця, а представники чужих народів переконалися, що ми жи-

вемо і що не думасмо — хотів і притиснути Ляхами, Чехами та Румунами — зрікається наших самостійницьких змагань.

Щодо акції в самій Галичині — то належить піднести, що часопис "Рад" (Львів, ул. П'ясувська 21) стоїть твердо на становищі през. Петрушевича і веде дуже завзяту акцію проти всякої угодовщини. "Рад" виходить два рази тиждень і коштує річно п'ять доларів.

"На кінці моєї доповіді мушу ще сказати кілька слів і про нашу славетну позичку, дану Польщі американськими капіталістами. Вона дана під такими тяжкими умовами, що Поліакм на велике здорове вона не вийде. Що найважливіше то це, що представники американських вірительств бачили право всоїди тикати свого сїлі і бачили сїди як один з членів дирекції у польським державним банку.

Польське правительство обіймає порукку за відданне позиченого капіталу та за виплату процентів від нього. Воно дає в заставу Американцям всі доходи з шля.

Польща зобов'язується до реорганізації своїх залізниць у формі самоуправи або у формі приватно — господарського підприємства. Також польська цюлова система мусить бути змінена відповідно до бажання тог американського, "обсерватора".

Польський уряд зрікається права на виданне нових паперових грошей і лише одинокі "Банк польський" буде мати право випускати нові гроші тог рода.

Приніти Польщею усаїва що до емісійного курсу позички (92 за 100), відсотків та часу сплати — стануть для неї великим тягарем і не будуть мати ніякого впливу на її економічне розбурхання життя. Супроти накиннутих американським капіталом тяжких зобов'язань — спде на плечі податника ще один тягар доларів.

Левди 20-30% позиченого капіталу може ужити уряд на господарські цілі. Очевидно, що українське населення не буде мати доступу до тих грошей.

Але та позичка має, з нашою становища глядючи, одну добру сторону: це той американський "обсерватор", що буде сидіти в "Банку польським" та звалазі буде вглядати у державно-фінансову господарку Поліакм. Будемо переконані, що він там, "фаїні" річ побачить, пишні звійні польського шлендріяну та польської "го-сподарки".

"Малючок" — як писав перекладчик біблії на польське кс. Вуйчик перед 300 роками — а межи американським "обсерватором" і польським директорами і міністрами мусить прийти до терть, а далі до спорів та непорозумінь, котрі остаточно відбють в американській пресі та причиняться неабияк до пізнання правдивого характеру Поліакм та порядків у польській державі, а і це нам очевидно приїдається.

Та ми чини дуже не потішаючі, хоч як їй кажу: "богудий думкою боготіє". Возьмімо радше на увагу, що сам факт польсько-американської позички є великим успіхом Польщі на політичній полі. Удленіє такої позички американським капіталістами є доказом, що вони признають, що відносини у Польщі є усталені, унормовані. Та позичка є взагалі приїзачена на усталення польської валюти і вже сам факт її укладу скріплює. А коли і приїде — як би ми хотіли — в дальшій розвою тої справи до якихсь терть, непорозумінь чи скандалів — то це буде для нас лиш от стільки корисне, о скільки ми самі з тою відповіли в світовій пресі скористаємо. А не відноситься впримочі до всього іншого, що в Польщі діється.

Чиж українські іммігранти в Америці мали би бути гірші? Іван Наконечний.

ДІЛОЧІ ТЕАТРАЛЬНІ КНИЖКИ:

МАЛІ ТРАПІК (8 оц)10.
 СЛІДІМ ТАРАСА (8 оц)10.
 РУСАЛКА ДІСТРОВА (7 оц)10.
 РІЗДВО МАРВІ (8 оц)10.
 КОЗАЦЬКІ ДІТІ (8 оц)10.
 ДІЛОЧЕ СВЯТО (7 оц)10.
 ЗЕЛЕНИЧНИК (4 оц)10.
 ТАРАС ПІДПІС (10 оц)10.
 СОНЯШНИК (8 оц)10.
 КОНИК СТРИЖЕЛІЩ (8 оц)10.
 ЛЮБОВА КЛАСКА (12 оц)10.
 СУД С.В. НИКОЛАЯ (10 оц)10.
 ВІНОК НА МОСТІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (8 оц)10.
 ВІНОК С.В. НИКОЛАЯ (11 оц) 15.
 Заповніти і грати стати до:

"СВОБОДА"

33 Grand St., Jersey City, N. J.

(Пальне буює).

Бачити, що впріє в борі проваїти.

Хто впріє для свого народу.

Хто впріє для правди і свободи.

К. Устимович.

